

A prensa dixital en galego desde a experiencia de *Vieiros*

RAMÓN VILAR LANDEIRA

Director de *Vieiros*

VIEIROS: OS PRIMEIROS PASOS

Vieiros botou a andar un 24 de febreiro de 1996 como portal de recursos galegos. Daquela, internet aínda comezaba a saír dos reducidos círculos universitarios. Ao pouco tempo, aquel proxecto convertíase no primeiro xornal estritamente electrónico que, por riba, empregaba exclusivamente o galego.

Poucos apostaban hai once anos que un proxecto destas características tivera viabilidade a medio prazo. Había dúas razóns de peso: o propio futuro da rede e o feito engadido de que Vieiros apostara pola chamada lingua B. O espazo para o noso idioma ficaba reducido a pouco máis que a RTVG, ao semanario *A Nosa Terra* ou a iniciativas daquela máis recentes como era o caso do diario *O Correo Galego* (antecedente do *Galicia Hoxe*) e a algunhas publicacións de ámbito máis local ou especializado.

Quince anos despois de aprobarse o Estatuto de Autonomía, a lingua propia do país seguía a ser unha extravagancia dentro do panorama mediático. Polo camiño quedarán un monllo de tentativas de cambiar aquela abouxante correlación de forzas. Porén, naquel océano mediático tan complicado, internet era un vento a favor para o proxecto. Por primeira vez, era posíbel crear un xornal sen que detrás houbera demasiados recursos económicos. A rede abría unha fiestra pequerrecha nun mundo en que era extremadamente difícil sobrevivir. Calquera proxecto alternativo, audiovisual ou en papel atopaba un valo case infranqueábel: o seu alto custo económico.

Non vou dicir eu aquí que poñer a andar un xornal electrónico en Galiza saia de balde. Mais si que é evidente que o custo é infinitamente menor ca o dun medio impreso. Vieiros, como xornal dixital, entraba en escena canecendo dous dos principais pesadelos da prensa tradicional: o prezo do papel e o da distribución.

Mais internet, como contorno novo que era, tamén presentaba numerosos problemas e non eran poucas as voces que pensaban que se trataba dunha ferramenta efémera. (Pódolles comentar unha anécdota ben ilustrativa: en 1999, un responsábel de Vieiros entrevistouse cun alto cargo da Xunta. Propúxolle un proxecto na rede dirixido aos galegos que se atopaban na diáspora. O político de marras declinou a proposta. Segundo el, tal e como estaban avanzando os mundos, axiña habería outras cousas e quen sabía se incluso non acabariamos comunicando telepaticamente).

EXTENSIÓN

Nun primeiro momento os medios tradicionais miraron con certa frialdade cara a Internet. A primeira aposta tímida foi a de *El Correo Gallego*, que comezou a experimentar na web en 1996; tres anos despois faríao *Faro de Vigo* e xa en 2000 cabeceiras da importancia de *La Voz de Galicia*, *Diario de Pontevedra*, *El Ideal Gallego*, *Diario de Ferrol* e *La Opinión de A Coruña* comezaron tamén a dar os primeiros pasos. Hoxe en día a prensa dixital non é xa unha extravagancia e todos os medios reforzan a súa presenza en internet.

Porén, aínda está por vir a segunda revolución da prensa dixital, que irá parella á progresiva introdución de internet. Neste momento, estímase que un 32% dos galegos se conecta cunha asiduidade de polo menos unha vez ao mes. Aínda así, seguimos moi lonxe de comunidades como Madrid, Cataluña ou Euskadi, onde a cifra é trece puntos maior.

É certo que nos últimos anos o avance foi espectacular e agora mesmo o 80% dos fogares galegos teñen a posibilidade de se conectaren á banda larga. Mais non debemos esquecer dous factores decisivos que lastran, especialmente no noso país, ese mesmo paso adiante:

- Hai unha cuestión demográfica: temos unha poboación avellentada. Un segmento moi importante dos cidadáns chegaron tarde a esa primeira revolución dixital e é preciso que as administracións se esforcen para que non queden á marxe deste fenómeno.

-As tarifas: aínda que houbo avances, o custo de conexión no Estado español segue a ser maior ca en numerosos países europeos. E non debemos esquecer que en Galiza, onde as rendas familiares son inferiores á media estatal, internet segue a ser un gasto importante para un fogar.

VIEIROS E A LINGUA

Vieiros tamén intenta ser dende a rede unha ferramenta de normalización lingüística. Dende o primeiro momento, o portal apostou integramente polo idioma do país e nesa batalla segue. A idea era e é facer normal o que, lamentablemente, segue a ser moitas veces excepción: ler o que pasa no Parlamento, en Darfur ou en Riazor na lingua propia.

Mais aló de ser a ferramenta, a lingua tamén se converteu en protagonista da noticia. Un exemplo é o canal Galego.org. Vieiros debe ser un dos poucos medios, con vontade xeralista, que mantén un espazo exclusivo para as novas relacionadas coa situación das linguas minorizadas. Procuramos tamén non esquecer a nosa tradición galego-portuguesa. A Galiza que propugnamos está aberta á lusofonía, a ese mundo con que temos tantos vencellos lingüísticos e culturais.

Non quixo ser nunca o portal un lugar de exclusión para as diferentes normativas que convivían e conviven no país. Somos conscientes de que para a tarefa de normalización é preciso ter unha norma. No caso de Vieiros optouse sempre pola oficial como lingua de redacción e de traballo. Porén, iso nunca foi obstáculo para que entrasen centos de colaboracións en normativas tan dispares como a antes chamada de mínimos, a de AGAL ou a que propugna a reintegración plena co padrón lisboeta. Se deixásemos de facelo estaríamos marxinando unha parte da nosa realidade lingüística e seguramente do noso futuro.

Sabemos que unha parte moi importante dos usuarios de Vieiros teñen un compromiso coa lingua do país. De feito, non é estraño que unha nova relacionada coa situación lingüística estea ás poucas horas entre as máis visitadas e comentadas. Mais hai un feito curioso, que ten moito que ver coa propia rede: o groso dos nosos lectores procede de áreas e de segmentos de idade onde o idioma está en franca regresión.

Dentro do país, as áreas urbanas da Coruña, Vigo e Compostela, por esta orde, seguen a acaparar a maior parte das visitas. A continuación están o resto das cidades e as principais vilas. A fenda dixital é especialmente acusada nos municipios de menos de 10.000 habitantes, onde o número de conexións descende porcentualmente de xeito vertixinoso.

Canto a segmentos de idade, poderíamos concluír, polo propio perfil de internauta galego, que o lector está nunha franxa de idade que oscila entre os 20 e os 45 anos e que reside en zonas urbanas ou semiurbanas.

No ano 2001, Daniel Romero e Isabel Vaquero publicaban en Xerais un libro titulado *Da periferia á rede. Internet en Galicia. Lingua e contidos*. Nel facíase a seguinte reflexión: «O perfil dos internautas, segundo as diferentes vagas do Estudo Xeral de Medios (mozos e profesionais de áreas urbanas), correspóndese maiormente cos sectores máis castelanizados, segundo o Mapa Sociolingüístico de Galicia; isto é, nos que existe unha maior competencia pasiva en galego e nos que, asemade, diminúe considerablemente o nivel de uso da nosa lingua. Non obstante, fronte ó que se podería pensar, o feito de contarmos con plataformas atractivas na Rede nas que poder interactuar en galego fai que se incremente o uso do idioma do país».

Sexamos tamén realistas. Un medio de comunicación non é un elemento determinante para modificar os comportamentos lingüísticos. Agora ben, nunha sociedade como na que vivimos, calquera radio, televisión ou xornal contribúe a prestixiar a lingua e actúa de estímulo para os propios falantes. Ademais, non podemos obviar que no caso de internet a lingua tamén se asocia ás novas tecnoloxías, é dicir, ao futuro.

Sen dúbida, internet pode axudar a normalizar a lingua. Mais a prensa dixital trouxo tamén unha vantaxe engadida: desde calquera recuncho do planeta podemos consultar en tempo real unha publicación. Un xornal dixital, a diferenza do papel, non fica reducido a un territorio xeográfico concreto. Achégolles algúns datos que poden ilustrar esta idea. Logo do propio país, a maior parte das visitas a Vieiros chegan dende Madrid, Cataluña, Euskadi e Canarias, catro comunidades onde por razóns laborais hai unha importante colectividade galega. Fóra do Estado español, a maior parte das visitas proceden de Portugal, Francia, Suíza, Alemaña, Reino Unido, Arxentina, Uruguai e Venezuela.

Os prexuízos lingüísticos seguen a manter a idea de que o galego pode ser un atranco máis aló do Padornelo, que diría algún. Quero traer aquí dous exemplos para desmontar esa teoría. Hai poucas semanas, un lector de Valencia, sen ningún tipo de vinculación familiar co noso país, enviounos un correo matizando unha información en que se falaba da situación do valenciano. Con todo o criterio explicaba que o idioma a que nos referíamos era o catalán. O relevante, máis aló da discusión, é que este usuario lía habitualmente medios de todo o Estado, entre eles o noso, que está integramente en galego.

Outro caso, ben curioso, é o de José Antonio Guerra, un xubilado de Ávila que reside en Málaga. José Antonio, que é un namorado dos idiomas, leva anos loitando para que nesta cidade andaluz se poidan estudar todos os idiomas oficiais do Estado. Hai pouco mandábanos un correo en que nos informaba de que, polo de agora, xa conseguira que unha biblioteca da cidade crease un curruncho para libros en galego. Agora anda na teima de organizar xornadas sobre as culturas galega, catalá e vasca.

A rede pode, e debe, contribuír non só a normalizar o noso idioma, tamén a dar a coñecer a nosa realidade alén das nosas fronteiras. Igual que internet nos permite ler xornais portugueses, brasileiros, cataláns ou mexicanos, tamén mantemos as nosas modestas fiestras abertas ao mundo.

PRINCIPAL PROBLEMA DA PRENSA DIXITAL: VIABILIDADE ECONÓMICA

Comentáballes que internet posibilita montar un medio de comunicación cuns recursos máis ou menos limitados. Agora hai que preguntar: é doada a supervivencia dun medio electrónico en galego? A experiencia dinos que non.

Vieiros, cos seus 11 anos de vida, é o decano da prensa dixital en Galiza. Neste tempo naceron varios proxectos exclusivamente electrónicos que, a pesar do seu mérito, tiveron que pechar pola súa inviabilidade económica. Sen dúbida, na supervivencia de Vieiros influíu de xeito decisivo o feito de sermos pioneiros na rede galega. Aínda hoxe, segundo os datos do Alexa de setembro, Vieiros é, logo dun xigante como La Voz de Galicia, o diario máis visitado.

Agora ben, non podemos perder de vista que somos un xornal pequeno, cun equipo de só 6 persoas que non deixa de ser como unha gamela no medio dun océano inzado de petroleiros. A viabilidade dun proxecto como Vieiros sería imposible sen a colaboración desinteresada de dúcias de persoas que achegan os seus artigos de opinión e manteñen determinados canais e edicións.

A PUBLICIDADE

É a principal táboa de salvación para un medio dixital e aí comeza o primeiro gran problema. As grandes e medianas empresas, as que máis cartos gastan para se achegaren aos potenciais clientes, desconfiaron moito da rendibilidade dos anuncios en internet. A tendencia, aínda que paulatinamente, comeza a cambiar.

Aínda así, persiste outro atranco non menos grave: as principais compañías autóctonas planifican as súas campañas con grandes axencias publicitarias radicadas maiormente en Madrid ou Barcelona. Como comprenderán, ser un medio do ámbito que eles chaman «rexional» e por riba en galego non facilita precisamente a obtención de publicidade.

ESCASA IMPLICACIÓN DAS ADMINISTRACIÓNS

Segundo o Estatuto de Autonomía, os poderes públicos de Galiza teñen a facultade de promoveren a normalización lingüística en todos os eidos, tamén nun estratéxico como é o da comunicación. Porén, en poucos sectores foi tan estridente o fracaso das políticas de normalización coma neste.

A Xunta destinou, e destina, ducias de millóns de euros para promover a presenza do idioma sen que aumente o uso do galego na prensa diaria, por poñer un exemplo. Na actualidade só hai un medio diario (*Galicia Hoxe*) que está impreso integramente en galego. Alén disto, nin sequera podemos atopar un xornal que poidamos considerar «bilingüe». Nas grandes cabeceiras o espazo para o noso idioma, sendo moi benevolentes, pode chegar a un máximo de entre un 5 e un 10% das noticias. Este tipo de políticas na prensa impresa son perfectamente extrapolábeis ao mundo dixital.

INTERNET PODE RACHAR A SUPREMACÍA QUE O CASTELÁN TEN NOUTROS FORMATOS

A prensa dixital é aínda un planeta cativo dentro do universo mediático. Dende logo, o número de lectores en internet está aínda moi lonxe dos que pode acaparar a prensa impresa, a televisión ou a radio. Malia todo, a prensa dixital vai erguendo a súa voz e loita, como é lóxico, por ter o seu propio espazo.

En internet detéctanse síntomas de vitalidade do noso idioma que son difíciles de atopar noutros eidos. Máis aló dos portais de información de carácter local ou comarcal, na rede pelexa cada día un feixe de proxectos xornalísticos que son exclusivamente dixitais e na nosa lingua. Só nos últimos doce meses naceron dous diarios de actualización diaria: *Gznacion.com* e *Xeración.com*.

Na rede atopamos dende unha rede social de noticias como é *Chuza*, de evidente éxito, até o que seguramente é o confidencial máis seguido do país (*Galiciaconfidencial*). Existen foros con actividade diaria como pode ser o de *arroutadanoticias.com*

ou un diario tecnolóxico de notábel calidade como é *Códigocero*. Tamén hai sitio para os medios máis alternativos (véxase galizalivre.org ou galiza.indymedia)

Outros proxectos consolidados, como pode ser o caso de *Xornal.com*, aínda que non teñen o galego como única ferramenta, déixanlle ben máis espazo ao noso idioma do que o segue a facer a prensa tradicional.

Aínda deberíamos sumar outro fenómeno que non por individual ten menos importancia: o dos blogues. Neste momento temos unha lexión de blogueiros en Galiza que escriben os seus posts na nosa lingua. Abonde dicir que os últimos datos do blogomillo estiman a existencia de máis de 3.600 destas páxinas persoais.

CARA UN ECOSISTEMA FORTE DE MEDIOS DIXITAIS EN GALEGO

Mais na comunicación dixital non estamos sós os medios exclusivamente electrónicos. Por exemplo, as cabeceiras galegas cunha longa tradición en papel andan tamén á procura dos internautas. Creo que é un bo momento para reflexionar e darse conta de que máis ca nunca, son posíbeis outras actitudes lingüísticas. É certo que o perfil do lector en internet pode proceder de ambientes máis castelanizados; mais se pensamos que é certo que a pesar do fracaso das políticas de normalización, hai máis competencia lingüística e menos prexuizos, cal é o problema?

A finais do ano 2003, a Sección de Lingua do Consello da Cultura fixo unha enquisa sobre a lingua galega nos medios. Logo de 1.203 entrevistas telefónicas, o resultado foi o seguinte: un 60% dos interpelados consideraba que debería aumentar o galego tanto nas seccións informativas como nas de opinión. Cando se preguntaba que lingua preferirían para un novo xornal que se pretendese editar no país, un 51% apostaba polo galego, un 33% por un medio metade en galego e metade en castelán, e só un 11% prefería un xornal exclusivamente en castelán.

É posíbel que a sociedade a estas alturas teña xa ben menos prexuizos que as propias empresas ou que a nosa Administración. Parece ser que temos demanda pero teimamos en negar a oferta.